

BÀI 31

ĐỘNG PHONG NHA

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

– Tiếp tục hiểu thế nào là *văn bản nhật dụng*. Bài văn *Động Phong Nha* (mà ở đây coi là một *văn bản nhật dụng*) đã cho thấy vẻ đẹp lộng lẫy, kì ảo của động để mọi người Việt Nam càng thêm yêu quý, tự hào, chăm lo bảo vệ, biết khai thác nhằm phát triển kinh tế du lịch – một trong những mũi nhọn kinh tế làm giàu cho đất nước.

– Rèn luyện kĩ năng phân tích từ ngữ, hình ảnh,...

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Trước hết, GV cần có ý thức về *văn bản nhật dụng* trong khi đến với bài văn để từ đó có cách hướng dẫn HS học bài văn này theo yêu cầu học một *văn bản nhật dụng* chứ không hẳn là một văn bản văn học đơn thuần mặc dù *văn bản nhật dụng* này vẫn có chất văn.

2. Để đạt yêu cầu giảng dạy một *văn bản nhật dụng*, dĩ nhiên cũng qua việc phân tích văn bản như phân tích tác phẩm văn, nhưng không chỉ dừng lại ở đó

mà điều quan trọng còn là hướng HS tới chỗ liên hệ chặt chẽ với những vấn đề "nhật dụng", tức là vấn đề đang được đặt ra một cách bức thiết trong cuộc sống trước mắt. Ở trường hợp bài *Động Phong Nha*, chính là vấn đề bảo vệ môi trường thiên nhiên, bảo vệ danh lam thắng cảnh và phát triển kinh tế du lịch.

3. Văn bản tả cảnh động lộng lẫy, kì ảo trong khi HS hầu hết chưa được tới tham quan, nhìn tận mắt. Điều đó đòi hỏi GV có sự quan tâm làm sao gợi được trí tưởng tượng của HS bằng cách yêu cầu HS : một là, đọc có nghiền ngẫm nhiều lần văn bản ; hai là, tập tưởng tượng, hình dung cảnh tượng ; cuối cùng là, xem kĩ ảnh chụp in trong SGK. Hiện nay nhiều nơi đã có bản sơ đồ, tranh ảnh giới thiệu động. Nếu có điều kiện GV nên mua các tài liệu đó cho HS xem trước khi đi vào học bài này.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

Hoạt động 1. GV giới thiệu, bổ sung chú thích (1) ; từ đó, hướng dẫn HS cách học văn bản *Động Phong Nha* với hai yêu cầu :

- Hình dung được vẻ đẹp lộng lẫy, kì ảo của động.
- Từ sự cảm nhận vẻ đẹp của động, suy nghĩ về những vấn đề mà cuộc sống đang đặt ra một cách bức thiết : bảo vệ môi trường thiên nhiên, bảo vệ danh lam thắng cảnh, đầu tư khai thác nguồn lợi của thiên nhiên nhằm phát triển kinh tế du lịch.

Hoạt động 2. Vừa để kiểm tra kết quả nghe lời giới thiệu, bổ sung trên của thầy, cô giáo vừa để nâng cao tính tự giác học tập của HS, GV cần đặt lại vấn đề sau đây để HS trả lời trước khi đi vào bài : Tại sao bài *Động Phong Nha* là một *văn bản nhật dụng* ? Cách học một *văn bản nhật dụng* như *Động Phong Nha* phải như thế nào ?

Hoạt động 3. GV chỉ định một vài HS phát biểu về vị trí địa lí và giá trị của động Phong Nha ở Việt Nam (gợi ý cho HS cách tìm lời đáp : vừa dựa vào kết quả đọc văn bản, vừa dựa vào chú thích (1)).

Hoạt động 4. Từ một ý niệm sơ bộ mang tính khái quát chung ở Hoạt động 2, GV yêu cầu HS tìm bố cục bài văn.

Cách I : chia làm hai đoạn.

a) Từ đầu đến "nơi cảnh chùa, đất Bụt" : Giới thiệu động Phong Nha.

b) Phần còn lại : Xác định giá trị của động Phong Nha, sức thu hút của động đối với khách tham quan và việc đầu tư khai thác để sớm biến động thành một địa điểm du lịch, thám hiểm, nghiên cứu khoa học hoàn chỉnh.

Cách II : chia làm ba đoạn.

a) Từ đầu đến "bãi mía nằm rải rác" : Giới thiệu vị trí địa lí và hai đường (thủy, bộ) vào động Phong Nha.

b) Từ "Phong Nha gồm hai bộ phận" đến "nơi cảnh chùa, đất Bụt" : Cảnh tượng động Phong Nha.

c) Phần còn lại : Nội dung như đã nêu ở cách I.

Từ kết quả tìm bố cục, GV làm tiếp hai việc :

– Cho HS lựa chọn cách phân chia bố cục bài văn.

Hướng kết luận : Hai cách không đối lập nhau, chọn cách nào cũng được nhưng để bám sát nội dung tác phẩm hơn thì nên chọn cách II.

– Hướng dẫn HS phát hiện trình tự miêu tả động Phong Nha (bắt đầu bằng sự giới thiệu vị trí của quần thể động Phong Nha ; tiếp đến là miêu tả hai đường vào (một đường thủy, một đường bộ) cùng gặp nhau ở bến sông Sơn, từ đó theo đường sông đi tiếp vào hang ; kế đến là miêu tả hai bộ phận chính của hang : Động khô và Động nước ; miêu tả động chính với 14 buồng nối nhau bởi một hành lang chính và nhiều hành lang phụ ; vào sâu nữa là các dòng sông ngầm dưới khối núi đá vôi và khu rừng nguyên sinh ; đặc tả cảnh đẹp "lộng lẫy, kì ảo" của động Phong Nha).

Hoạt động 5. GV hướng dẫn HS tập trung thời gian, trí tuệ vào việc phân tích, nhận diện được vẻ đẹp "lộng lẫy, kì ảo" của động Phong Nha : các khối thạch nhũ (trong đó có nhiều hình khối, nhiều màu sắc) ; một số bãi cát, bãi đá ; âm thanh tiếng nước, tiếng người ; những nhánh phong lan trên vách động ; ...

Để có kết quả trong việc phân tích, nhận diện vẻ đẹp của động, GV hướng dẫn HS tiến hành các thao tác cụ thể sau :

– Liệt kê các dạng hình khối, hình tượng thạch nhũ và phân tích, nhận xét về hệ thống hình khối, hình tượng đó.

– Liệt kê các màu sắc (qua các từ chỉ màu sắc) và phân tích, nhận xét về các màu sắc đó.

– Liệt kê các âm thanh, cách miêu tả âm thanh và phân tích, nhận xét về các âm thanh đó.

– Liệt kê và phân tích giá trị gợi hình, gợi cảm của các từ ngữ nói về vẻ đẹp của động (lộng lẫy, kì ảo, huyền ảo về màu sắc, lóng lánh như kim cương, thế giới khác lạ, thế giới của tiên cảnh, hoang sơ, bí hiểm, thanh thoát và giàu chất thơ, ...).

Hoạt động 6. GV hướng dẫn HS phân tích lời đánh giá của ông trưởng đoàn thám hiểm Hội địa lí Hoàng gia Anh và báo cáo khoa học của đoàn thám hiểm Hội địa lí Hoàng gia Anh về động Phong Nha : "... là hang động dài nhất và đẹp nhất thế giới", "động Phong Nha có bảy cái nhất", ...

Hoạt động 7. GV hướng dẫn HS phát biểu về sức thu hút và công việc đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng và triển vọng khai thác động Phong Nha hiện nay ; phát biểu cảm nghĩ, ước mong của mình đối với động Phong Nha nói riêng và các động, các danh lam thắng cảnh của đất nước nói chung (có thể cho HS kể thêm một số động, một số thắng cảnh khác, ví như : động Hương Sơn (Hà Tây), động Tam Thanh và Nhị Thanh (Lạng Sơn), động Thủy Tiên (vịnh Hạ Long), ...

Hoạt động 8. Giải bài tập và kiểm tra.

GV hướng dẫn HS luyện tập theo yêu cầu của SGK với những gợi ý sau :

– Dựa vào việc tìm hiểu trình tự miêu tả động Phong Nha (đã được nói đến khi tiến hành Hoạt động 4 ở trên) hình dung con đường đi tới động Phong Nha (chọn đường thủy hoặc đường bộ), lối đi sâu vào các bộ phận của động. Sau khi đã hình dung được đường đi, có thể tự vẽ lên giấy đường đi và các địa điểm sẽ đi qua (trong khi chưa có sơ đồ về động Phong Nha).

– Dựa vào việc tìm hiểu vẻ đẹp động Phong Nha ở các hoạt động 3, 4, 5, viết lời thuyết minh về động. Trọng tâm là vẻ đẹp của nó mà khi tiến hành Hoạt động 5 đã hình dung được.

– Dự kiến kế hoạch và nội dung tham quan để từ đó có nội dung thuyết minh, hướng dẫn thích hợp.

Chú ý : Cần thấy bài luyện tập này chỉ mới là luyện cách nghĩ, tập nêu giả thiết. Tuy vậy vẫn có ý nghĩa nhất định trong việc gắn học với hành theo yêu cầu học *vấn bản nhật dụng*.